

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა მტკიცებულებათა შეფასების არა მარტო პროცესუალურ, არამედ მატერიალურსამართლებრივ კრიტერიუმებზე (საქმე№ას-872-830-2013).

მოცემულ დავაში ყურადსაღებია სასესხო ვალდებულების შესრულების საკითხი, რომელიც ეხება, კრედიტორის (ა. ა-ის) ნაცვლად, მესამე პირის მიერ (მ. ქ-ის) სესხის ხელშეკრულებით განსაზღვრული ფულადი ვალდებულების მიღებას.

ამ დავაში საკასაციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა ვალდებულების შესრულების სუბიექტურ და ობიექტურ კრიტერიუმებზე.

აქედან გამომდინარე, დაისვა შემდეგი კითხვები: 1. მ. ქ-ის (მესამე პირის) მიმართ ვალდებულების შესრულებით ა. ა-ის (კრედიტორის) წინაშე ვალდებულება ითვლება თუ არა შესრულებულად და აღნიშნული გარემოება რამდენად დგინდება გასაჩივრებული გადაწყვეტილებიდან? 2. სასამართლომ კანონის მოთხოვნათა დაცვით დაადგინა თუ არა ვალდებულების შესრულების ფაქტი (საქმე№ას-872-830-2013)?

დასმულ კითხვებს გაეცა უარყოფითი პასუხი, რადგან სააპელაციო სასამართლომ არასწორად გამოიყენა და განმარტა კანონი, ასევე, არასწორად დაადგინა ფაქტობრივი გარემოებები (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე და 412-ე მუხლები).

საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ გამოიყენა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლი ამავე კოდექსის 623-ე და 624-ე მუხლებით მოცემულ კონტექსტში, რამაც განაპირობა ნორმის არასწორი განმარტება, შესაბამისად, არასწორად დაადგინა ამ მუხლით გათვალისწინებული ფაქტობრივი შემადგენლობა (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე მუხლის მე-2 ნაწილი); (ასევე იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება ას-951-989-2011 10 ნოემბერი, 2011 წელი).

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ითვალისწინებს არაუფლებამოსილი პირის მიერ ზოგადად ვალდებულების შესრულების მიღების წესს, მაგრამ განსახილველი ნორმის განმარტებისას მხედველობაში უნდა მივიღოთ კონკრეტული ურთიერთობისათვის დამახასიათებელი ვალდებულების შესრულების თაობაზე კანონით გათვალისწინებული მოთხოვნები. კონკრეტულ შემთხვევაში, გასათვალისწინებელია სასესხო ვალდებულების შესრულების თავისებურებები, რომლებიც ვლინდება ვალდებულების შესრულების ფაქტის დადგენაში.

ამდენად, განსახილველი ნორმა უნდა განიმარტოს მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულებით მოცემული ვალდებულების შესრულების თაობაზე შეთანხმების კონტექსტში, ასევე, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 623-ე და 624-ე მუხლებთან ერთობლიობაში.

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ა. ა-მა (კრედიტორმა) თანხმობა გამოთქვა, ვალდებულების შესრულება მიეღო მ. ქ-ს (მესამე პირს), რითაც მათ შორის დაიღო დავალების ხელშეკრულება. საკასაციო სასამართლოში მსჯელობის საგანს წარმოადგენდა ის, თუ რამდენად შესაძლებელია მოწმეთა ჩვენებებით დადასტურდეს ზეპირი დავალების ხელშეკრულების ნამდვილობა. ამასთან დაკავშირებით, საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საკასაციო პალატა იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებას, რომ კრედიტორსა და მესამე პირს შორის დავალების ხელშეკრულება ამ უკანასკნელის მიერ კონკრეტული ვალდებულების შესრულების მიღებაზე წარმოადგენს კრედიტორის თანხმობას საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დავალების ხელშეკრულების ნამდვილობა (რომელიც არ მოითხოვს სპეციალურ ფორმას), შეიძლება, დადასტურდეს მოწმეთა ჩვენებებით. აღნიშნული მოსაზრება განპირობებულია იმით, რომ სამოქალაქო პროცესში მტკიცებულებათა დასაშვებობის ინსტიტუტი დამოკიდებულია მატერიალურსამართლებრივი ნორმის შინაარსზე, ამ ნორმით გათვალისწინებული ფაქტობრივი სიტუაციის ნორმატიულ აღწერილობაზე. სამოქალაქო პროცესში მტკიცებულებათა დაშვების ან ამორიცხვის საკითხი უნდა გადაწყდეს იმ ნებართვებისა თუ აკრძალვების მიხედვით, რაც გათვალისწინებულია მატერიალური ნორმით. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ კონკრეტული ნორმით გათვალისწინებული იურიდიული ფაქტების შედეგად წარმოშობილი ურთიერთობების დასადასტურებლად, რაც საბოლოოდ წარმოადგენს სამართლის ნორმით განსაზღვრულ მაკვალიფიცირებელ ელემენტებს, აუცილებელია ისეთი მტკიცებულებების არსებობა, რომლებიც, თუნდაც მოწმეთა ჩვენებებთან ერთობლივად, უტყუარად მიუთითებენ ყველა მნიშვნელოვან გარემოებებზე. იმის გათვალისწინებით, რომ დავალების ხელშეკრულების დასადგებად კანონი (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 709-ე მუხლი) არ ითვალისწინებს სპეციალურ ფორმას ან განსაკუთრებულ წესს, ის შეიძლება, დაიდოს ზეპირადაც. მითითებული ნორმის თანახმად, დავალების ხელშეკრულებით რწმუნებული ვალდებულია, შეასრულოს მისთვის დავალებული (მინდობილი) ერთი ან რამდენიმე მოქმედება მარწმუნებლის სახელითა და ხარჯზე.

ამდენად, ამ გარემოებების დადგენისათვის მოწმის ჩვენება წარმოადგენს დასაშვებ მტკიცებულებას (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის მე-3 ნაწილი), მაგრამ მ. ქ-ის ჩვენება, რაც შეიძლება საკმარისი იყოს ა. ა-თან დავალების ხელშეკრულების ნამდვილობის დასადასტურებლად, არ არის საკმარისი სასესხო ვალდებულების შესრულების ფაქტის დასადასტურებლად.

იმის გათვალისწინებით, რომ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლის თანახმად, ვალდებულების შესრულების წესი, სადავო ურთიერთობის მიხედვით ეხება სასესხო ვალდებულების შესრულებას, მისი ნამდვილობა უნდა დადგინდეს სასესხო ურთიერთობებისათვის დამახასიათებელი წესების დაცვით.

საკასაციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმაზე, რომ მხარეები შეთანხმდნენ ვალდებულების შესრულების წესზე და ფორმაზე, რაც მათ უნდა გაეფორმებინათ მიღება-ჩაბარების აქტით.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ, იმ შემთხვევაშიც, თუ სესხის ხელშეკრულებაში მხარეები არ გაითვალისწინებდნენ ვალდებულების შესრულების თაობაზე მიღება-ჩაბარების აქტის შედგენას, სასესხო ურთიერთობების სამართლებრივი თავისებურებებიდან გამომდინარე, ზეპირი ფორმით სასესხო ვალდებულების შესრულების ნამდვილობისათვის არ არის საკმარისი მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებები. მოწმეთა ჩვენებებთან ერთად აუცილებელია ისეთი მტკიცებულების არსებობა, რაც ერთობლივად მაღალი ალბათობით დაადასტურებდნენ სადავო ფაქტს (მაგალითად, უშუალოდ კრედიტორის წერილი, თუნდაც მესამე პირისადმი მიმართული, რომელშიც მითითებულია ინფორმაცია ვალდებულების შესრულების თაობაზე, ანდა კრედიტორის მოქმედებები, რომლებიც მიუთითებენ ვალდებულების მიღებაზე და სხვა).

ამდენად, სასესხო ვალდებულებების შესრულების თაობაზე წერილობითი მტკიცებულებების არარსებობის პირობებში (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 429-ე მუხლი) მოწმეების ჩვენება დასაშვებია მხოლოდ სხვა მტკიცებულებებთან ერთად. ეს თავისებურება განპირობებულია მატერიალურსამართლებრივი წესით, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 624-ე მუხლის თანახმად.

საქმე №ას-872-830-2013

17 ოქტომბერი, 2014 წელი
ქ. თბილისი

სამოქალაქო საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

თეიმურაზ თოდრია (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
ვასილ როინიშვილი, ბესარიონ ალავეძე

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი მოსმენის გარეშე

კასატორი – ა. ა-ი (მოსარჩელე)

მოწინააღმდეგე მხარე – ი. ა-ი (მოპასუხე)

გასაჩივრებული გადაწყვეტილება – ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს
სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 5 ივლისის გადაწყვეტილება

კასატორის მოთხოვნა - გასაჩივრებული გადაწყვეტილების ნაწილობრივ
გაუქმება და სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება

დავის საგანი – თანხის დაკისრება და იპოთეკით დატვირთული უძრავი
ქონების რეალიზაცია

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი :

ა. ა-მა სარჩელი აღძრა სასამართლოში ი. ა-ის მიმართ თანხის
დაკისრებისა და იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაციის
თაობაზე შემდეგ გარემოებათა გამო:

ა. ა-მა (გამსესხებელს) და ი. ა-ს (მსესხებელს) შორის 2009 წლის 2 აპრილს
დაიდო სესხის ხელშეკრულება 3 თვის ვადით, რომლითაც გამსესხებელმა

მსესხებელს გადასცა 13000 აშშ დოლარი, სარგებლის (პროცენტის) გარეშე. სესხის გადახდა უზრუნველყოფილ იქნა ქ. ქუთაისში, დ. ა-ის გამზირ №9/1-ში (საკადასტრო კოდით №.....) მდებარე მსესხებლის კუთვნილი უძრავი ნივთით. მოპასუხე ი. ა-მა ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებები დღემდე არ შეასრულა და ცდილობს, თავი აარიდოს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების შესრულებას.

მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო და მიუთითა, რომ სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებები შესრულებული აქვს. 3000 აშშ დოლარის დაფარვასთან დაკავშირებით აქვს ხელწერილი, რომელსაც ხელს აწერს მოსარჩელე . ა-ი, ხოლო ნაწილი თანხა გადასცა მოსარჩელისათვის გადასაცემად მ. ქ-ს, რომელიც, ა. ა-მა მეუღლედ გააცნო. მ. ქ-ის მიერ შედგენილი ხელწერილით დასტურდება ის გარემოება, რომ მან ი. ა-ისაგან ა. ა-ისათვის გადასაცემად მიიღო 3000 ევრო და 4000 აშშ დოლარი.

ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 11 თებერვლის გადაწყვეტილებით ა. ა-ის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა. მოპასუხე ი. ა-ს მოსარჩელე ა. ა-ის სასარგებლოდ დაეკისრა 1000 აშშ დოლარის გადახდა. დავალიანების დაფარვის მიზნით მოხდა ი. ა-ის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონების რეალიზაცია.

ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება და მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნის, მოწმეთა დაკითხვისა და მტკიცებულებათა დართვის შესახებ განჩინებები ა. ა-მა სააპელაციო წესით გაასაჩივრა.

ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ივლისის გადაწყვეტილებით ა. ა-ის სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 11 თებერვლის გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში და ამ ნაწილში მიღებულ იქნა ახალი გადაწყვეტილება, ა. ა-ის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, ი. ა-ს, ა. ა-ის სასარგებლოდ, დაეკისრა 800 აშშ დოლარის გადახდა, დანარჩენ ნაწილში გასაჩივრებული განჩინებები დარჩა უცვლელად შემდეგი დასაბუთებით:

სააპელაციო პალატამ დადგენილად მიიჩნია, რომ ა. ა-სა (გამსესხებლის) და ი. ა-ს (მსესხებელს) შორის 2009 წლის 2 აპრილს დაიდო სესხის ხელშეკრულება, რომლითაც გამსესხებელმა მსესხებელს გადასცა 13000 აშშ დოლარი, სარგებლის (პროცენტის) გარეშე; მსესხებელს სესხი გამსესხებლისათვის უნდა დაებრუნებინა არა უგვიანეს 2009 წლის 2 ივლისისა. თანხა ნაღდი ანგარიშსწორებით უნდა გადაცემულიყო, მხარეთა მიერ შედგენილი მიღება-ჩაბარების აქტით; შესაძლებელი იყო მოწმეთა დასწრებაც.

სესხის გადახდა უზრუნველყოფილ იქნა მსესხებლის კუთვნილი უძრავი ნივთით (მდებარე ქ. ქუთაისში, დ. ა-ის გამზ. №9/1-ში, საკადასტრო კოდით №....). ი. ა-მა პირადად ა. ა-ს, სხვადასხვა დროს, ზემოთ მითითებული ვალდებულების შესასრულებლად, გადასცა საერთო ჯამში 3000 (სამი ათასი) აშშ დოლარი.

სააპელაციო სასამართლოს მითითებით, აპელაციის საგანს შეადგენს პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ 2012 წლის 25 დეკემბერს მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნის შესახებ განჩინება, ამავე სხდომაზე მიღებული განჩინება, რომლითაც გადაწყდა ნ. და გ. ა-ების მოწმედ დაკითხვა და აგრეთვე - მოპასუხე მხარის მიერ სისხლის სამართლის საქმის მასალების წინამდებარე საქმეზე დართვის საკითხები.

სააპელაციო სასამართლოს მითითებით, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 205-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, თუ, მოსამართლის აზრით, სასამართლო განხილვისათვის საქმის სათანადოდ მომზადების ინტერესები ამას მოითხოვს, მოსამართლე უფლებამოსილია - მხარეთა წერილობითი მასალების მიღებიდან 5 დღის განმავლობაში დანიშნოს მოსამზადებელი სხდომა. ამდენად, კანონი საქმის განმხილველ მოსამართლეს ანიჭებს ფართო უფლებამოსილებას, მისი შეხედულებიდან გამომდინარე, განსაზღვროს, რამდენად აუცილებელია საქმის არსებითი განხილვისათვის სათანადოდ მოზადებისათვის მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნა. მოცემულ შემთხვევაში, სარჩელი მიღებულ იქნა 2012 წლის 2 აპრილს; საქმის მომზადების ეტაპზე გამოტანილ იქნა დაუსწრებელი გადაწყვეტილება მოპასუხის მიერ შესაგებლის წარმოუდგენლობის გამო, რომელიც საბოლოოდ გაუქმდა და საქმე საქართველოს უზენაესი სასამართლოდან ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს დაუბრუნდა 2012 წლის 12 დეკემბერს, შესაბამისად, მოსამართლემ აუცილებლად მიიჩნია, დაენიშნა მოსამზადებელი სხდომა, დავის გაგრძელებისადმი მხარეთა დამოკიდებულების გარკვევისა და სხვა გარემოებების დადგენისათვის, რის გამოც სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების საფუძველი არ არსებობდა.

სააპელაციო სასამართლო ასევე დაეთანხმა პირველი ინსტანციის სასამართლოს დასკვნას იმასთან დაკავშირებით, რომ საქმის მასალებით არ დასტურდებოდა ნ. და გ. ა-ების საქმის არსებითი განხილვისას სასამართლო სხდომის დარბაზში ყოფნის გარემოება. 2012 წლის 25 დეკემბრის სხდომის ოქმიდან, აგრეთვე - 2013 წლის 14 იანვრის სხდომის ოქმიდან ირკვევა, რომ საქმის განმხილველმა მოსამართლემ, სასამართლო სხდომების გახსნისთანავე, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 210-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, მოწმეებს დაატოვებინა სასამართლო სხდომის დარბაზი. ამდენად, მოწმეთა

დაკითხვის კანონით დადგენილი წესი არ დარღვეულა. რაც შეეხება მ. ქ-ის მოწმის სახით დაკითხვის შესახებ განჩინებას, აპელანტი საერთოდ არ ასაბუთებს, ამ განჩინების გამოტანისას სამართლის რომელი ნორმა დაირღვა. ამდენად, მოწმეთა დაკითხვის თაობაზე განჩინების გაუქმების საფუძველი არ არსებობს.

სააპელაციო სასამართლოს აზრით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სამოქალაქო საქმეზე მტკიცებულებებს წარმოადგენს მხარეთა (მესამე პირთა) ახსნა-განმარტები, მოწმეთა ჩვენებები, ფაქტების კონსტატაციის მასალები, წერილობითი თუ ნივთიერი მტკიცებულებები და ექსპერტთა დასკვნები. მოპასუხის მიერ წარმოდგენილი, სისხლის სამართლის საქმის მასალებში არსებული ჩვენებების ასლები წარმოადგენს მტკიცებულებებს, რომელთა მეშვეობით შეიძლება, დამტკიცდეს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები. მოსარჩელემ ვერ შეძლო დაემტკიცებინა, რომ ეს მასალები მოპოვებულია კანონით დადგენილი წესის დარღვევით: მ. ს.-ს-მ განაცხადა, რომ ეს მასალები მას გადასცა საქმის გამომძიებელმა გ. კ-მ, ზედამხედველი პროკურორის თანხმობით. ამ გარემოების გამაბათილებელი მტკიცებულება მოსარჩელეს არ წარმოუდგენია, რის გამოც ამ მასალების წინამდებარე საქმეზე მტკიცებულებათა სახით დართვის თაობაზე განჩინების გაუქმების საფუძველიც არ არსებობს. რაც შეეხება პირველი ინსტანციის სასამართლოს მოქმედებას ა. ა-ის მიერ შედგენილი ხელწერილის დედნის საქმეზე დართვასთან დაკავშირებით, ეს დოკუმენტი წარმოდგენილ იქნა 2013 წლის 28 იანვრის სასამართლო სხდომაზე, მ. ს.-ს-ის მიერ სასამართლოს დავალების შესაბამისად, ვინაიდან საქმეში წარმოდგენილი უკვე იყო ასლის სახით. თვითონ მოსარჩელის წარმომადგენელმა ა. თ-მა სხდომაზე განაცხადა, რომ დოკუმენტის დედნის სახით საქმეზე დართვა არანაირ პრობლემას არ წარმოადგენდა, ვინაიდან ასლი უკვე იყო საქმეში და დედნის დართვა „ტექნიკური საკითხი იყო უბრალოდ“ (იხ: 28.01.2013წ. სხდომის ოქმი - 16:29:43, 16:30:45). აღნიშნულიდან გამომდინარე, სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ 2013 წლის 28 იანვრის სასამართლოს მთავარ სხდომაზე მოსარჩელისთვის უცნობი, ახალი მტკიცებულება არ წარდგენილა და დოკუმენტის დედნის დართვით საქმეზე არ გაუარესებულა მოსარჩელის სამართლებრივი მდდომარეობა, რადგან მტკიცებულება საქმეში ასლის სახით ისედაც იყო განთავსებული. ამდენად, დოკუმენტის დედანი სასამართლომ კოდექსის 135-ე მუხლის მოთხოვნის შესასრულებლად, დაურთო საქმეს, შესაბამისად, ხელწერილი წარმოადგენს სრულფასოვან მტკიცებულებას და იგი კანონიერად იქნა შეფასებული სხვა მტკიცებულებებთან ერთად საქმეზე გადაწყვეტილების გამოტანისას.

სააპელაციო სასამართლო უთითებს, რომ მოსარჩელემ სადავო გახადა ხელწერილის ნამდვილობა და მიუთითა, რომ იგი არ იყო შედგენილი ა. ა-ის მიერ. თუმცა, მის მიერ მითითებული გარემოების დამადასტურებელი მტკიცებულება, გარდა საკუთარი ახსნა-განმარტებისა, რომელიც არაა საკმარისი წერილობითი მტკიცებულების უარსაყოფად, არ წარმოუდგენია. საგულისხმოა, რომ მოწმე მ. ქ-მა, რომელიც ა. ა-თან ახლო ურთიერთობაში იმყოფებოდა ხანგრძლივი დროის მანძილზე და კარგად იცნობდა მას, განაცხადა, რომ ხელწერილი მთლიანად შესრულებულია ა. ა-ის ხელით. ამდენად, სააპელაციო სასამართლო ვერ ხედავს საფუძველს ხელწერილის, როგორც მტკიცებულების, უარყოფისათვის და მისი გაუზიარებლობისათვის.

სააპელაციო სასამართლომ ასევე დაადგინა, რომ ა. ა-მა ი. ა-ს წარუდგინა მ. ქ-ი, როგორც მეუღლე და განუცხადა, რომ ეს უკანასკნელი ა-ის სახელით ი-თან მივიდოდა ხოლმე სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე გადასახდელი თანხების მისაღებად. ამ შეთანხმების შესაბამისად, ი. ა-მა მ. ქ-ს, ა. ა-ისათვის გადასაცემად, გადასცა საერთო ჯამში 3000 (სამი ათასი) ევრო და 4000 (ოთხი ათასი) დოლარი.

მოსარჩელემ, მოწმეების ჩვენებების უარსაყოფად, მიუთითა, რომ გ. და ნ. ა-ები, როგორც ი. ა-ის ოჯახის წევრები, დაინტერესებული პირები არიან, ხოლო მ. ქ-ი მკურნალობს სხვადასხვა ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში. მ. ქ-თან დაკავშირებით, ასევე წარმოადგინა ამ უკანასკნელის სანოტარო წესით დამოწმებული 2013 წლის 12 აპრილის განცხადება, სადაც აღნიშნულია, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოში მოწმედ დაკითხვისას სასამართლოს მისცა ცრუ ჩვენება, რადგან მას არავითარი ფული ი. ა-ისაგან არ წამოუღია ა. ა-ისათვის გადასაცემად; არც არასდროს მიუწვდებოდა ხელი ა. ა-ის პირად თანხებთან. ცრუ ჩვენების მიცემა კი განაპირობა იმან, რომ იმ პერიოდში ინტენსიურად მოიხმარდა ალკოჰოლურ სასმელს და მუდმივად იმყოფებოდა ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ; ამასთან, შეეცოდა ა-ები, რადგან მათ უთხრეს, რომ ა-ი მათ ბინას ართმევდა. სააპელაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ მითითებული მოწმეები, როგორც სისხლის სამართლის საქმეზე, ასევე, სასამართლო სხდომაზე, დაიკითხნენ ცრუ ჩვენების მიცემისათვის ან ჩვენების მიცემაზე თავის არიდებისათვის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ გაფრთხილების შემდგომ. ამდენად, მხოლოდ მოსარჩელის ახსნა-განმარტება იმის თაობაზე, რომ ნ. და გ. ა-ები არიან დაინტერესებული პირები და ცრუობენ, არ არის საკმარისი მათი ჩვენების გასაქარწყლებლად. რაც შეეხება მ. ქ-ს, მართალია, მას გააჩნია გარკვეული ფსიქიკური პრობლემები, თუმცა, იგი არ არის აღიარებული ქმედუუნაროდ, კანონით დადგენილი წესით, ანუ, არ არის დადასტურებული, რომ მას არ

შეუძლია, სწორად აღიქვას ფაქტები და გადმოსცეს ისინი ობიექტურად, სინამდვილის დამახინჯების გარეშე. სააპელაციო სასამართლო გაეცნო პირველი ინსტანციის სასამართლოს 2013 წლის 28 იანვრის სხდომის ოქმს, მოუსმინა მ. ქ-ის ჩვენებას და დარწმუნდა, რომ მ. ქ-ი ჩვენებას აძლევდა თავისუფლად, მსჯელობდა თანმიმდევრულად, ლოგიკურად და დასმულ შეკითხვებზე სცემდა ადეკვატურ პასუხებს. აღსანიშნავია ისიც, რომ ნოტარიუსმა ხ. ჯ-მა დაამოწმა მხოლოდ მ. ქ-ის ხელმოწერის ნამდვილობა 2013 წლის 12 აპრილის განცხადებაზე და მას პასუხისმგებლობა არ აუღია განცხადებაში მითითებული ფაქტების სისწორეზე.

სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა, რომ ი. ა-ის მიერ მ. ქ-ისათვის გადაცემული 3000 (სამი ათასი) ევრო შეადგენდა 4200 (ოთხი ათას ორასი) აშშ დოლარს. ამდენად, საერთო ჯამში, მ. ქ-ისათვის ი. ა-ის მიერ გადაცემული და ა. ა-ისათვის განკუთვნილი თანხა შეადგენდა 8200 (რვა ათას ორას) აშშ დოლარს. ამ თანხას ემატება უშუალოდ ა. ა-ისათვის ი. ა-ის მიერ გადაცემული 3000 (სამი ათასი) აშშ დოლარი და საბოლოოდ - გამოდის, რომ ა. ა-ს ი. ა-ისაგან მიღებული აქვს 11200 (თერთმეტი ათას ორასი) აშშ დოლარი. ამდენად, ი. ა-ს ა. ა-ისათვის, 2009 წლის 2 აპრილის სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, დარჩენილი აქვს 1800 (ათას ორასი) აშშ დოლარის გადახდის ვალდებულება.

სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 317-ე მუხლის თანახმად, ვალდებულების წარმოშობის ერთ-ერთი საფუძველია მონაწილეთა შორის ხელშეკრულება; ხოლო 316-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად კი, ვალდებულების ძალით კრედიტორი უფლებამოსილია, მოსთხოვოს მოვალეს რაიმე მოქმედების შესრულება.

იმავე კოდექსის 623-ე მუხლის თანახმად, სესხის ხელშეკრულებით გამსესხებელი გადასცემს ფულს საკუთრებაში მსესხებელს, ეს უკანასკნელი კი, კისრულობს ვალდებულებას, დააბრუნოს იმავე რაოდენობის ფული, თუ მხარეები, აღნიშნული კოდექსის 625-ე მუხლის თანახმად, არ შეთანხმებულან პროცენტზე (სარგებელზე). მოცემულ შემთხვევაში, სესხის ხელშეკრულება მოდავე მხარეებს შორის არის სარგებლის (პროცენტის) გარეშე. ამდენად, ი. ა-ი ვალდებული იყო, 2009 წლის 2 ივლისამდე ა. ა-ისათვის დაებრუნებინა მხოლოდ სესხად აღებული თანხა - 13000 აშშ დოლარი.

საქმის განხილვის შედეგად, დამტკიცდა, რომ ა. ა-მა საკუთარი ვალდებულება შეასრულა სრულად: სესხის თანხა სრულად გადასცა ი. ა-ს; ამ უკანასკნელმა კი, საკუთარი ვალდებულება შეასრულა ნაწილობრივ, გამსესხებელს დაუბრუნა მხოლოდ 11200 აშშ დოლარი. ამდენად, სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს დასკვნა ვალდებულების (გადასახდელი თანხის) ოდენობასთან (1000 აშშ დოლარი)

დაკავშირებით და მიიჩნია, რომ კრედიტორ ა. ა-ის წინაშე არსებული ვალდებულების სრულად შესასრულებლად მოვალე ი. ა-მა უნდა გადაიხადოს 1800 აშშ დოლარი.

აპელანტი მიუთითებდა, რომ ი. ა-ის მიერ მ. ქ-ე თანხის გადაცემის დამტკიცების შემთხვევაშიც აუცილებელი იყო, გამოკვლეულიყო გარემოება, გადასცა თუ არა ეს თანხა მ. ქ-მა ა. ა-ს. სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 103-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, გარიგება შეიძლება, დაიდოს წარმომადგენლის მეშვეობითაც. წარმომადგენლის უფლებამოსილება ან კანონიდან გამომდინარეობს, ანდა წარმოიშობა დავალების (მინდობილობის) საფუძველზე. იმავე კოდექსის 709-ე მუხლის თანახმად, დავალების ხელშეკრულებით რწმუნებული ვალდებულია, შეასრულოს მისთვის დავალებული (მინდობილი) ერთი ან რამდენიმე მოქმედება მარწმუნებლის სახელითა და ხარჯზე. სააპელაციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ დავალების ხელშეკრულების წერილობითი ფორმით დადების ვალდებულება კანონით არ არის გათვალისწინებული; ამდენად, დავალება შეიძლება, არსებობდეს ზეპირი ფორმითაც, შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ა. ა-სა და მ. ქ-ს შორის დადებული იყო დავალების ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზეც, მ. ქ-ი უფლებამოსილი იყო, მარწმუნებლის სახელით ი. ა-ისაგან მიედო შესრულება.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლის თანახმად მოვალე ვალდებულია, შეუსრულოს ვალდებულება კრედიტორს ან იმ პირს, რომელიც კანონით ან სასამართლოს გადაწყვეტილებით უფლებამოსილია, მიიღოს შესრულება. თუ ვალდებულების შესრულება მიიღო იმ პირმა, რომელიც არ იყო უფლებამოსილი, ვალდებულება შესრულებულად მაშინ მიიჩნევა, როცა კრედიტორმა მისცა ამის თანხმობა ან ამ შესრულებისგან მიიღო სარგებელი. ამდენად, ი. ა-ს ვალდებულება უნდა შეესრულებინა უშუალოდ კრედიტორ ა. ა-ისათვის ან მის მიერ უფლებამოსილი პირისათვის; თუნდაც მიჩნეულიყო, რომ მ. ქ-ი არ იყო კანონით უფლებამოსილი, მიედო შესრულება ი. ა-ისაგან, ვალდებულება მაინც ჩაითვლებოდა შესრულებულად, თუ კრედიტორი მისცემდა ამის თანხმობას ან ამ შესრულებისაგან მიიღებდა სარგებელს. მოცემულ შემთხვევაში, დამტკიცებულია, რომ მ. ქ-მა ი. ა-ისაგან შესრულება მიიღო ა ა-ის თანხმობით. შესაბამისად, ითვლება, რომ ი. ა-მა შეასრულა საკუთარი ვალდებულება და არ აქვს მნიშვნელობა იმას - შესრულებით მიიღო თუ არა სარგებელი (ანუ - თანხა გადაეცა თუ არა) უშუალოდ ა. ა-ს მ. ქ-ისაგან.

სააპელაციო სასამართლოს მითითებით, მხარეთა შეთანხმებით, სესხიდან გამომდინარე, ა. ა-ის მოთხოვნის უზრუნველსაყოფად,

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 286-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, იპოთეკით დაიტვირთა ი. ა-ის კუთვნილი უძრავი ნივთი. ამდენად, იპოთეკარს მიენიჭა უფლება, სხვა კრედიტორებთან შედარებით, პირველ რიგში მიეღო თავისი მოთხოვნის დაკმაყოფილება ამ ნივთის რეალიზაციით (2009 წლის 2 აპრილის ხელშეკრულების 7.1.,„გ” მუხლის თანახმად იპოთეკის საგანი ავტომატურად ვერ გახდება გამსესხებლის საკუთრება). იმავე კოდექსის 301-ე მუხლის თანახმად, თუ მოვალე არ დააკმაყოფილებს მოთხოვნას, რომლის უზრუნველყოფის საშუალებაც არის იპოთეკა, იპოთეკარი უფლებამოსილია, მოითხოვოს უძრავი ნივთის რეალიზაცია, თუ იპოთეკის ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. ამდენად, ვინაიდან მსესხებლის მიერ სრულად არ არის დაკმაყოფილებული გამსესხებლის მოთხოვნა, რომლის უზრუნველსაყოფადაც გამოყენებულია იპოთეკა, ა. ა-ის მოთხოვნა იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის რეალიზაციის შესახებ საფუძვლიანია.

სააპელაციო პალატის ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილება და განჩინებები საკასაციო წესით გაასაჩივრა ა. ა-მა, მოითხოვა გადაწყვეტილებისა და განჩინებების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება შემდეგი საფუძვლებით:

კასატორის განმარტებით, სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმარისად დასაბუთებული და გადაწყვეტილება დასაბუთებულია იმდენად არასრულად, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლების შემოწმება შეუძლებელია, კერძოდ, სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულებაში მითითებული იყო ვალდებულების შესრულების კონკრეტული პირობები და წესი (მიღება-ჩაბარების აქტის შედგენა), რაც მოცემულ საქმეზე არ შესრულებულა და საქმეში ასეთი მტკიცებულება არ მოიპოვება. სააპელაციო პალატამ დაადგინა, რომ ა. ა-ს სხვადასხვა დროს ვალდებულების შესასრულებლად გადაეცა 3000 აშშ დოლარი. აღნიშნულს ასაბუთებს ა.ა-ის მიერ შედგენილი ხელწერილი, ი. ა-ის მიერ (როგორც დაზარალებულის) მიცემული ჩვენება, ნ. ა-ისა და გ. ა-ის მიერ მიცემული ჩვენებები. სასამართლოს არ უნდა გაეზიარებინა აღნიშნული ჩვენებები, ვინაიდან ნ. და გ. ა-ები არიან მოპასუხის მეუღლე და შვილი და მათი ჩვენებები არასწორი და ბუნდოვანია, ასევე, გაუგებარია, რომელი სამართლებრივი ნორმა აძლევდა სასამართლოს 3000 ევროს კურსის დადგენას აშშ დოლართან მიმართებით და რომელი ნორმით გადაიანგარიშა. სასამართლომ არასწორად განმარტა, რომ მ. ქ-ი მოქმედებდა ა. ა-ის რწმუნებით და დავალებით, შესაბამისად, არასწორია ის გარემოება, რომ მ. ქ-მა ი. ა-ისაგან შესრულება მიიღო ა. ა-ის თანხმობით. საქმეში არ მოიპოვება მტკიცებულება

რომელიც დაადასტურებდა თანხმობას. მოპასუხე აღნიშნავს, რომ მ. ქ-ს თანხა 2011 წლის ნოემბერში გადასცა, მაშინ, როდესაც იგი იჯდა ციხეში და იხდიდა სასჯელს.

ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ არასწორად დანიშნა მოსამზადებელი სხდომა საქმის უზენაესი სასამართლოდან დაბრუნების შემდეგ. სისხლის სამართლის საქმის მასალების წარმოდგენით კი, ი. ა-ის წარმომადგენელმა დაარღვია კანონი, ვინაიდან საქმის მასალები უნდა გადაეცათ მხოლოდ მხარეებისთვის და არა დაზარალებულისათვის. ასევე სასამართლო სხდომაზე დაკითხული მოწმეები ისხდნენ სასამართლოს დარბაზში და უსმენდნენ საქმის მიმდინარეობას.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლო საკასაციო საჩივრის საფუძვლების შესწავლისა და გასაჩივრებული განჩინების იურიდიული დასაბუთების შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ ა. ა-ის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს და საქმე ხელახლა განსახილველად უნდა დაუბრუნდეს იმავე სასამართლოს შემდეგ გარემოებათა გამო:

საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 404-ე მუხლის შესაბამისად, საკასაციო სასამართლოში გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებასთან ერთად საკასაციო პრეტენზიების საფუძველზე განხილვის საგანს წარმოადგენს მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნის შესახებ განჩინების გაუქმება; ნ. და გ. ა-ების მოწმედ დაკითხვის განჩინების გაუქმება; მოპასუხის (ი. ა-ის) წარმომადგენლის მიერ წარმოდგენილი საქართველოს შს სამინისტროს ქუთაისის სამმართველოს 1-ლი განყოფილების წარმოებაში არსებული სისხლის სამართლის საქმის მასალების საქმეზე დართვის შესახებ განჩინების გაუქმება; 2009 წლის წერილის დედნის დართვის შესახებ განჩინების გაუქმება.

აქედან გამომდინარე, უპირველეს ყოვლისა, საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნისა და მტკიცებულებების განხილვისათვის მიღების პროცესუალური წინაპირობების კანონიერებაზე, კერძოდ, კასატორი საკასაციო საჩივარში ითხოვს მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნის შესახებ განჩინების გაუქმებას.

საკასაციო პალატა არ იზიარებს კასატორის მოსაზრებას იმასთან დაკავშირებით, რომ სასამართლომ დაარღვია პროცესუალურსამართლებრივი ნორმა უზენაესი სასამართლოდან საქმის დაბრუნების შემდეგ მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნით.

საკასაციო პალატა იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებას, რომ მოცემულ შემთხვევაში, სარჩელი მიღებულ იქნა 2012 წლის 2 აპრილს; საქმის მომზადების ეტაპზე, გამოტანილ იქნა დაუსწრებელი გადაწყვეტილება მოპასუხის მიერ შესაგებლის წარმოუდგენლობის გამო (იხ: დაუსწრებელი გადაწყვეტილება - ტ.1, ს.ფ.47), რომელიც საბოლოოდ გაუქმდა (იხ: ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განჩინებები - ს.ფ.123-135; ს.ფ.172-174) და საქმე საქართველოს უზენაესი სასამართლოდან ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს დაუბრუნდა 2012 წლის 12 დეკემბერს, ე.ი - რამდენიმე თვის შემდეგ. შესაბამისად, შესაგებლის წარუდგენლობის გამო, პირველ ინსტანციაში გამოტანილი დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმების შემდეგ, სასამართლომ შესაგებლის მიღების შემდეგ უნდა დაიცვას ყველა ის პროცესუალური წესი, რაც მოსდევს შესაგებლის მიღებას, მათ შორის, სასამართლო უფლებამოსილია, დანიშნოს მოსამზადებელი სხდომა, რითაც უზრუნველყოფილია, უპირველეს ყოვლისა, დისპოზიციურობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპების დაცვა.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 205-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად (რომელზედაც უთითებს სააპელაციო სასამართლო) თუ, მოსამართლის აზრით, სასამართლო განხილვისათვის საქმის სათანადოდ მომზადების ინტერესები ამას მოითხოვს, მოსამართლე უფლებამოსილია - მხარეთა წერილობითი მასალების მიღებიდან 5 დღის განმავლობაში დანიშნოს მოსამზადებელი სხდომა.

ამრიგად, პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ დაცულ იქნა საპროცესო ნორმის დანაწესი და არ არსებობს მოსამზადებელი სხდომის დანიშვნის განჩინების გაუქმების სამართლებრივი საფუძველი.

კასატორი საკასაციო საჩივარში ითხოვს ნ. და გ. ა-ების მოწმედ დაკითხვის განჩინების გაუქმებასაც.

კასატორი აღნიშნავს, რომ ნ. და გ. ა-ები იმყოფებოდნენ სხდომის დარბაზში, ამდენად, დაუშვებელი იყო მათი მოწმეებად დაკითხვა. საკასაციო პალატა იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს დასაბუთებას, რომლითაც არ იქნა გაზიარებული ზემომითითებული მოსაზრება, კერძოდ, სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ „საქმის მასალებით არ დასტურდება ნ და გ ა-ების საქმის არსებითი განხილვისას სასამართლო სხდომის დარბაზში ყოფნის გარემოება. 2012 წლის 25 დეკემბრის სხდომის ოქმიდან, აგრეთვე, 2013 წლის 14 იანვრის სხდომის ოქმიდან ირკვევა, რომ საქმის განმხილველმა მოსამართლემ, სასამართლო სხდომების გახსნისთანავე, კოდექსის 210-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, მოწმეებს სასამართლო სხდომის დარბაზი

დაატოვებინა (25.12.2012წ. ოქმში - 13:11:53; 14.01.2013წ ოქმში - 12:20:43). ამდენად, მოწმეთა დაკითხვის კანონით დადგენილი წესი არ დარღვეულა“.

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ ზემომითითებული გარემოებების საწინააღმდეგოს კასატორი ვერ უთითებს. ამასთან ერთად გასათვალისწინებელია, რომ საქმეში წარმოდგენილი სასამართლო სხდომის ოქმებიდან (საოქმო ჩანაწერებიდან) არ დასტურდება ნ. და გ. ა-ების სასამართლო სხდომის დარბაზში ყოფნის ფაქტი, ასევე, საქმეში არ მოიპოვება მტკიცებულება, რომელიც გამორიცხავდა მითითებული პირების მოწმეებად დაკითხვას.

არ შეიძლება გაზიარებულ იქნეს კასატორის პრეტენზია იმასთან დაკავშირებით, რომ ნ .და გ. ა-ების მოწმედ დაკითხვა დაუშვებელია, რადგან ისინი მოპასუხის მეუღლე და შვილს წარმოადგენენ. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული მოწმეთა ჩვენების ინსტიტუტი მხარის მეუღლის ან ახლო ნათესავის დაკითხვას დაუშვებლად არ ცნობს, მაგრამ კანონი ამ პირებს ანიჭებს ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის უფლებას (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 142-ე მუხლი), რაც მათ არ გამოუყენებიათ. მით უმეტეს ასეთი უარის შემთხვევაშიც, ეს პირები მაინც ვალდებული არიან, მისცენ ჩვენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 143-ე მუხლის მოთხოვნათა არსებობისას.

ამდენად, კასატორის პრეტენზია ამ ნაწილშიც უსაფუძვლოა.

ასევე უსაფუძვლოა კასატორის მოთხოვნა მ. ქ-ისაგან მოწმის სახით ჩვენების მიღების თაობაზე განჩინების გაუქმების შესახებ.

საკასაციო საჩივარში არ არის მითითებული გარემოებები, რომლებიც გამორიცხავდნენ მოწმედ მ. ქ-ის დაკითხვას. სააპელაციო სასამართლოშიც მოსარჩელე (კასატორი) ყურადღებას ამახვილებდა მხოლოდ ამ დასაკითხი მოწმის (მ. ქ-ის) შეფასების თავისებურებებზე (ის თუ, რამდენად სარწმუნო იქნებოდა იმ პირის ჩვენების გაზიარება), მაგრამ არ იყო წინააღმდეგი ამ სასამართლო სხდომაზე ამ პირის დაკითხვისა (25.12.2012 სხდომის ოქმი ჩანაწერი 13.21.46. და 14.01.2013 სხდომის ოქმი ჩანაწერი 12.28.36). ასევე არ შეიძლება გაზიარებულ იქნეს კასატორის მოსაზრება, ჯანმრთელობის გამო, მ. ქ-ის მოწმედ დაკითხვის დაუშვებლობაზე. მიუხედავად ამ პირის ფსიქოსოციალური საჭიროებისა (მკურნალობს სხვადასხვა ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში,იხ: შპს „ქუთაისის ფ. ჯ. ც-ის“ მიერ 2012 წლის 14 ნოემბერს გაცემული №663 ცნობა - ტ.1, ს.ფ.216; შპს „ა. ბ. ნ. ს. ფ. ჯ. ე. ც-ის“ მიერ 2013 წლის 9 იანვარს გაცემული №114 ცნობა - ტ.1, ს.ფ.246), ის არ წარმოადგენს

ქმედუუნაროს, (რასაც სადავოს არ ხდიდა კასატორი სასამართლოში ამ პირის მოწმედ მოწვევის დროს. იხ. ზემოთ).

რაც შეეხება მ. ქ-ის წერილს, რომლითაც მან უარყო თავისი ჩვენება, საკასაციო სასამართლო ვერ იმსჯელებს, რადგან ამ წერილთან მიმართებით არ არსებობს საკასაციო პრეტენზია (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 404-ე მუხლი).

კასატორი საკასაციო საჩივარში მოპასუხის (ი. ა-ის) წარმომადგენლის მიერ წარმოდგენილი საქართველოს შს სამინისტროს ქუთაისის სამმართველოს 1-ლი განყოფილების წარმოებაში არსებული სისხლის სამართლის საქმის მასალების საქმეზე დართვის შესახებ განჩინების გაუქმებასაც ითხოვს.

საკასაციო პალატა არ იზიარებს ამ მოსაზრებას და განმარტავს, რომ სამოქალაქო საქმეში წარმოდგენილია სისხლის სამართლის მასალები დაზარალებულებისა და მოწმეთა განმარტებების თაობაზე. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, დაზარალებულს გააჩნია იგივე უფლებები, რაც მოწმეს. ამასთან ერთად სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 57-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტის თანახმად, დაზარალებულს უფლება აქვს, მიიღოს ინფორმაცია გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ და გაეცნოს სისხლის სამართლის საქმის მასალებს, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება გამოძიების ინტერესებს. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ამ მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული ინფორმაციის მიღებისა და მასალების გაცნობის თაობაზე მოთხოვნის დაკმაყოფილებისას პროკურორი/გამომძიებელი ადგენს ოქმს ამ კოდექსის 56-ე მუხლის 5¹ ნაწილით დადგენილი წესით. თუ მოთხოვნის დაკმაყოფილება ეწინააღმდეგება გამოძიების ინტერესებს, პროკურორი/გამომძიებელი ვალდებულია, მის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძვლის აღმოფხვრის თანავე აცნობოს დაზარალებულს ამის შესახებ და, შესაბამისად, მიაწოდოს ინფორმაცია გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ და გააცნოს სისხლის სამართლის საქმის მასალები.

განსახილველი ნორმა ადგენს საერთო წესს, რომლის თანახმად, დაზარალებულს უფლება აქვს, მიიღოს ინფორმაცია გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ და გაეცნოს სისხლის სამართლის საქმის მასალებს. ამავე დროს ადგენს ამ წესიდან გამონაკლის, რომლის თანახმად, დაზარალებულმა შეიძლება, ისარგებლოს ზემომითითებული უფლებით, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება გამოძიების ინტერესებს. მოპასუხე (მოვალე) წარმოადგენს დაზარალებულს სისხლის სამართლის საქმეში მოცემული მასალების მიხედვით, რაც აძლევს მას უფლებას, ისარგებლოს საერთო წესით

მინიჭებული უფლებით. ამ წესიდან გამონაკლისზე მითითება, კონკრეტულ შემთხვევის გათვალისწინებით მიუთითებს მოსარჩელის (კრედიტორის) სასარგებლოდ, რომლის არსებობის ფაქტი მისი დასადასტურებელია, შესაბამისად, ფაქტის არარსებობის (არ ეწინააღმდეგება გამოძიების ინტერესებს) მტკიცება არ შეიძლება, დაეკისროს მოვალეს, პირიქით, ფაქტის არსებობა (ეწინააღმდეგება გამოძიების ინტერესებს) უნდა დაადასტუროს მხარემ (მოსარჩელემ), რომლის სასარგებლოდაც ის მიუთითებს.

აქედან გამომდინარე, მითითებული მასალები არ შეიძლება, მივიჩნიოთ კანონის დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებებად (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 103-ე მუხლის მე-3 ნაწილი).

კასატორი საკასაციო საჩივარში 2009 წლის წერილის დედნის დართვის შესახებ განჩინების გაუქმებასაც ითხოვს.

საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს კასატორის პრეტენზიაზე მითითებული ხელწერილის წარდგენის პროცესუალური წესის დარღვევაზე და არ იზიარებს ამ მოსაზრებას. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ საქმის მომზადების ეტაპზე წარდგენილი იყო ამ წერილის ასლი, რაც მხარეთა შორის დავას არ იწვევს. მხარის მიერ წერილობითი მტკიცებულების ასლის წარდგენის შემთხვევაში სასამართლოს არა მხოლოდ მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე, არამედ თავისი ინიციატივითაც შეუძლია გამოითხოვოს დედანი, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 135-ე მუხლის პირველი ნაწილის მე-2 წინადადების თანახმად, თუ წარდგენილია საბუთის ასლი, სასამართლოს, მხარეთა შუამდგომლობით ან თავისი ინიციატივით, შეუძლია მოითხოვოს დედნის წარდგენა. აქედან გამომდინარე, სააპელაციო სასამართლოს მხრიდან სადავო წერილის დედნის მიღებით არ დარღვეულა პროცესუალურსამართლებრივი ნორმა.

მოცემულ დავაში განხილვის საგანს წარმოადგენს სასესხო ვალდებულების შესრულების საკითხი.

ამ შემთხვევაში ყურადსაღებია ვალდებულების შესრულების სუბიექტური და ობიექტური კრიტერიუმები.

ამდენად, პასუხი უნდა გავცეთ შემდეგ კითხვებს: 1. მ. ქ-ის მიმართ ვალდებულების შესრულებით ა. ა-ის წინაშე ვალდებულება ითვლება თუ არა შესრულებულად და რამდენად დგინდება აღნიშნული გარემოება გასაჩივრებული გადაწყვეტილებიდან? 2. სასამართლომ კანონის მოთხოვნათა დაცვით დაადგინა თუ არა ვალდებულების შესრულების ფაქტი?

დასმულ კითხვებს უნდა გავცეთ უარყოფითი პასუხი, რადგან სააპელაციო სასამართლომ არასწორად გამოიყენა და განმარტა კანონი, ასევე

არასწორად დაადგინა ფაქტობრივი გარემოებები (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე და 412-ე მუხლები).

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოვალემ (ი. ა-მა) თავისი ვალდებულება კრედიტორისათვის (ა. ა-ისათვის) 13000 აშშ დოლარის გადახდის თაობაზე შეასრულა მხოლოდ 11200 აშშ დოლარის ნაწილში.

ვალდებულების შესრულების 8200 აშშ დოლარის ნაწილში სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ეს თანხა ი. ა-მა მ. ქ-ს, ა. ა-ისათვის გადასაცემად გადასცა. ამ ფაქტობრივი გარემოების დასადასტურებლად სააპელაციო სასამართლო დაეყრდნო მოწმეთა ჩვენებებს, მ. ქ-ის ხელწერილსა და სისხლის სამართლის მასალებს.

ვალდებულების შესრულების 3000 აშშ დოლარის ნაწილში სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ეს თანხა ი. ა-მა პირადად ა. ა-ს, სხვადასხვა დროს, ზემოთ მითითებული ვალდებულების შესასრულებლად გადასცა. ამ ფაქტობრივი გარემოების დასადასტურებლად სააპელაციო სასამართლო ძირითადად დაეყრდნო საქმეში არსებულ ხელწერილს, ასევე მოწმეთა ჩვენებებსა და სისხლის სამართლის მასალებს.

უპირველეს ყოვლისა, საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერებაზე 8200 აშშ დოლარის ნაწილში ვალდებულების შესრულების დადგენის თაობაზე.

საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ გამოიყენა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლი ამავე კოდექსის 623-ე და 624-ე მუხლებით მოცემულ კონტექსტში, რამაც განაპირობა ნორმის არასწორი განმარტება, შესაბამისად, არასწორად დაადგინა ამ მუხლით გათვალისწინებული ფაქტობრივი შემადგენლობა (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე მუხლის მე-2 ნაწილი), კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, თუ ვალდებულების შესრულება მიიღო იმ პირმა, რომელიც არ იყო უფლებამოსილი, ვალდებულება ჩაითვლება შესრულებულად მაშინ, როცა კრედიტორმა მისცა ამის თანხმობა ან ამ შესრულებისგან მიიღო სარგებელი (იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება ას-951-989-2011 10 ნოემბერი, 2011 წელი).

განსახილველი ნორმა ითვალისწინებს არაუფლებამოსილი პირის მიერ ზოგადად ვალდებულების შესრულების მიღების წესს. მაგრამ განსახილველი ნორმის განმარტებისას მხედველობაში უნდა მივიღოთ კონკრეტული ურთიერთობისათვის დამახასიათებელი ვალდებულების შესრულების თაობაზე კანონით გათვალისწინებული მოთხოვნები. კონკრეტულ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია სასესხო ვალდებულების შესრულების

თავისებურებები, რომლებიც ვლინდება ვალდებულების შესრულების ფაქტის დადგენაში.

ამდენად, განსახილველი ნორმა უნდა განიმარტოს მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულებით მოცემული ვალდებულების შესრულების თაობაზე შეთანხმების კონტექსტში, ასევე საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 623-ე და 624-ე მუხლებთან ერთობლიობაში.

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ა. ა-მა თანხმობა გამოთქვა, ვალდებულების შესრულება მიეღო მ. ქ-ს, კერძოდ, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია, რომ „მოცემულ შემთხვევაში, დამტკიცებულია, რომ მ. ქ-მა ი. ა-ისაგან შესრულება მიიღო ა. ა-ის თანხმობით, შესაბამისად, მიიჩნევა, რომ ი. ა-მა შეასრულა საკუთარი ვალდებულება და არ აქვს მნიშვნელობა იმას, შესრულებით მიიღო თუ არა სარგებელი (ანუ - თანხა გადაეცა თუ არა) უშუალოდ ა. ა-ს მ. ქ-ისაგან.“ სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ა. ა-სა და მ. ქ-ს შორის არსებობდა დავალების ხელშეკრულება.

საკასაციო პალატა იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებას, რომ კრედიტორსა და მესამე პირს შორის დავალების ხელშეკრულება ამ უკანასკნელის მიერ კონკრეტული ვალდებულების შესრულების მიღებაზე წარმოადგენს კრედიტორის თანხმობას საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ დავალების ხელშეკრულების ნამდვილობა (რომელიც არ მოითხოვს სპეციალურ ფორმას) შეიძლება, დადასტურდეს მოწმეთა ჩვენებებით. აღნიშნული მოსაზრება განპირობებულია იმით, რომ სამოქალაქო პროცესში მტკიცებულებათა დასაშვებობის ინსტიტუტი დამოკიდებულია მატერიალურსამართლებრივ ნორმის შინაარსზე, ამ ნორმით გათვალისწინებული ფაქტობრივი სიტუაციის ნორმატიულ აღწერილობაზე. სამოქალაქო პროცესში მტკიცებულებათა დაშვების ან ამორიცხვის საკითხი უნდა გადაწყდეს იმ ნებართვების თუ აკრძალვების მიხედვით, რაც გათვალისწინებულია მატერიალური ნორმით. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ კონკრეტული ნორმით გათვალისწინებული იურიდიული ფაქტების შედეგად წარმოშობილი ურთიერთობების დასადასტურებლად, რაც საბოლოოდ წარმოადგენს სამართლის ნორმით გათვალისწინებულ მაკვალიფიცირებელ ელემენტებს, აუცილებელია ისეთი მტკიცებულებების არსებობა, რომლებიც თუნდაც მოწმეთა ჩვენებებთან ერთობლივად უტყუარად მიუთითებენ ყველა მნიშვნელოვან გარემოებებზე.

იმის გათვალისწინებით, რომ დავალების ხელშეკრულების დასადებად კანონი (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 709-ე მუხლი) არ ითვალისწინებს სპეციალურ ფორმას ან განსაკუთრებულ წესს, ის შეიძლება

დაიდოს, ასევე ზეპირადაც. მითითებული ნორმის თანახმად, დავალების ხელშეკრულებით რწმუნებული ვალდებულია, შეასრულოს მისთვის დავალებული (მინდობილი) ერთი ან რამდენიმე მოქმედება მარწმუნებლის სახელითა და ხარჯზე.

ამდენად, ამ გარემოებების დადგენისათვის მოწმის ჩვენება წარმოადგენს დასაშვებ მტკიცებულებას (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის მე-3 ნაწილი), მაგრამ მ. ქ-ის ჩვენება, რაც შეიძლება საკმარისი იყოს ა. ა-თან დავალების ხელშეკრულების ნამდვილობის დასადასტურებლად, არ არის საკმარისი სასესხო ვალდებულების შესრულების ფაქტის დასადასტურებლად.

იმის გათვალისწინებით, რომ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლის თანახმად, ვალდებულების შესრულების წესი სადავო ურთიერთობის მიხედვით ეხება სასესხო ვალდებულების შესრულებას, მისი ნამდვილობა უნდა დადგინდეს სასესხო ურთიერთობებისათვის დამახასიათებელი წესების დაცვით, შესაბამისად, თუ მივიჩნევთ, რომ ა. ა-სა (მარწმუნებელი) და მ. ქ-ს (რწმუნებული) შორის არსებობდა დავალების ხელშეკრულება, ამ შემთხვევაშიც ი. ა-ს ნაკისრი ვალდებულება (მ. ქ-ის, როგორც რწმუნებულის მეშვეობით) ა. ა-ის წინაშე უნდა შეესრულებინა მხარეთა შორის დადებული სესხის ხელშეკრულების დადგენილი წესით (ხელშეკრულების 2.1. პუნქტი). წინააღმდეგ შემთხვევაში მ. ქ-ისა და სხვა მოწმეთა ჩვენებები (თუნდაც სისხლის სამართლის საქმეზე მიცემული ჩვენებების ჩათვლით) არ შეიძლება საკმარისი იყოს სასესხო ვალდებულებების დასადასტურებლად. ხოლო, რაც ეხება მ. ქ-ის წერილს თანხმობის მიღების თაობაზე, იგი წარმოადგენს ამავე პირის მიერ მოწმის სახით მოცემული ინფორმაციის მატარებელს და, შესაბამისად, მაღალი ალბათობით ფაქტის თაობაზე ინფორმაციას არ შეიცავს.

ხელშეკრულების თავისუფლების პრინციპიდან გამომდინარე, (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 319-ე მუხლი) მხრეები შეიძლება, შეთანხმდნენ ხელშეკრულების ფორმაზე (მათ შორის ვალდებულების შესრულების ფორმაზე და წესზე თუ ეს არ ეწინააღმდეგება კანონს). კონკრეტულ შემთხვევაში მხარეთა შორის 2009 წლის 2 აპრილს დადებული სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულების 2.1. პუნქტით გათვალისწინებულია, რომ მსესხებელი ვალდებულია, სესხი დაუბრუნოს სამი თვის ვადაში არა უგვიანეს 2009 წლის 2 ივლისამდე. თანხის გადაცემა ნაღდი ანგარიშით, მხარეთა მიერ შედგენილი მიღება-ჩაბარების აქტით უნდა განხორციელდეს. შესაძლებელია მოწმეების დასწრება.

კასატორი აღნიშნავს, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ შეაფასა საქმეში არსებული მხარეთა შორის დადებული სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულება, რომლის თანახმად, სესხი ნაღდი ანგარისწორებით მხარეთა მიერ შედგენილი მიღება-ჩაბარების აქტით უნდა დაბრუნებულიყო.

საკასაციო პალატა იზიარებს კასატორის ამ მოსაზრებას და დამატებით განმარტავს, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ შეაფასა მხარეთა შორის დადებული სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულების მითითებული პუნქტი, რომლითაც მხარეებმა გაითვალისწინეს სასესხო ვალდებულების შესრულების ფორმა და წესი. რა თქმა უნდა ამ ფორმის დაუცველობას შეიძლება, არ ჰქონდეს მნიშვნელობა, როდესაც ვალდებულების შესრულება არ იწვევს დავას ან/და ვალდებულების შესრულება ცალსახად ვლინდება ობიექტურ გარემოებებიდან. მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ ვალდებულების შესრულება მხარეთა შორის იწვევს დავას, ხელშეკრულების ამ პირობას (ვალდებულების შესრულების წესზე და ფორმაზე შეთანხმებას) შეიძლება, ჰქონდეს გადამწყვეტი მნიშვნელობა. კონკრეტულ შემთხვევაში ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულების შესრულების თაობაზე მიღება-ჩაბარების აქტი წარმოადგენს ვალდებულების შესრულების დამადასტურებელ მტკიცებულებას და მიუთითებს უფლებაშემწყვეტი იურიდიული ხასიათის მოქმედებაზე.

ხელშეკრულების 2.1. პუნქტით გათვალისწინებული მიღება-ჩაბარების აქტი ფაქტობრივად წარმოადგენს შესრულების შესახებ წერილობით დოკუმენტს (მითითებულ პუნქტში „მხარეთა მიერ შედგენილი“ ხაზს უსვამს ამ აქტის წერილობით ფორმაზე). მხარეებმა თვითონ განსაზღვრეს, თუ რა ფორმით შეიძლება ვალდებულების შესრულების მიღების დადასტურება და ამ წესის შეცვლა მხოლოდ მხარეებს შეუძლიათ.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 328-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თუ კანონით ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის დადგენილია განსაზღვრული ფორმა, ან მხარეებმა ხელშეკრულებისათვის გაითვალისწინეს ასეთი ფორმა, მაშინ ხელშეკრულება ძალაში შედის მხოლოდ ამ ფორმის შესახებ მოთხოვნის შესრულების შემდეგ. განსახილველი ნორმის თანახმად, მხარეებსაც შეუძლიათ, გაითვალისწინონ ხელშეკრულების ფორმა, როდესაც ის კანონით იმპერატიულად არ არის დადგენილი (მაგალითად, სანოტარო ფორმა). ასეთ შემთხვევაში, ხელშეკრულება, კანონით განსაზღვრული ფორმასავალდებულო ხელშეკრულების მსგავსად, მხოლოდ მაშინ შედის ძალაში, როდესაც განსაზღვრული ფორმის მოთხოვნები იქნება შესრულებული. განსახილველი დანაწესი ეხება არა მხოლოდ ზოგადად ხელშეკრულებას, არამედ ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ პირობებსაც,

მათ შორის ვალდებულების შესრულების მიღების თაობაზე შეთანხმების ფორმასაც. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში ვალდებულება შესრულებულად ითვლება ამ ფორმის დაცვის შემთხვევაში (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 429-ე მუხლი). მოვალეს უფლება აქვს, უარი თქვას შესრულებაზე კრედიტორის მიერ თავის მოვალეობათა შეუსრულებლობის გამო, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 433-ე მუხლის თანახმად, თუ კრედიტორი უარს აცხადებს შესრულების შესახებ დოკუმენტის გაცემაზე, სავალო საბუთის დაბრუნებაზე ან მის გაუქმებაზე, ანდა შესრულების შესახებ დოკუმენტში მისი დაბრუნების შეუძლებლობის აღნიშვნაზე ან იმის აღიარებაზე, რომ ვალი გაქარწყლებულია, მაშინ მოვალეს უფლება აქვს, უარი თქვას შესრულებაზე. ასეთ შემთხვევებში კრედიტორი ვალის გადამცილებლად ჩაითვლება.

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ საქმის მასალებიდან არ ვლინდება, რომ მოვალემ (მოპასუხემ) ისარგებლა მითითებული უფლებით.

ყოველი კონკრეტული ქმედება ვალდებულებითი ურთიერთობის შემწყვეტ შესრულებად რომ ჩაითვალოს, აუცილებელია, მოვალემ კრედიტორის წინაშე ვალდებულება ზუსტად ისე შეასრულოს, როგორც ამაზე მხარეები შეთანხმდნენ და როგორი გონივრული მოლოდინიც კრედიტორს ჰქონდა, კერძოდ, სრულად, ჯეროვნად, კეთილსინდისიერად, დათქმულ დროსა და ადგილას (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 361-ე მუხლის მე-2 ნაწილი).

კანონის აღნიშნული დათქმა ეხება სესხის ხელშეკრულების ყველა ელემენტს, ყველა იმ უფლება-ვალდებულებას, რომელიც წარმოიშობა სესხის ხელშეკრულების საფუძველზე.

საკასაციო პალატა კიდევ ერთხელ დასძენს, რომ ვალდებულების შესრულების მიღების შესახებ შეთანხმებისთვის გათვალისწინებული ფორმის დაუცველობას, შესაძლებელია, არ მოჰყვეს ფორმადაუცველი გარიგებისათვის დადგენილი შედეგი, როდესაც მხარეთა კონკლუდენტური მოქმედებებით ფაქტობრივად იცვლება მათ მიერ განსაზღვრული წესი, მაგრამ, ამ შემთხვევაში გარკვეული თავისებურება ახასიათებს ვალდებულების შესრულების მტკიცებას (იხ. ქვემოთ).

აქედან გამომდინარე, შესაძლებელია, დავასკვნათ, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ შეაფასა საქმეში არსებული მტკიცებულება (ხელშეკრულების 2.1. პუნქტი), რითაც დაარღვია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის მოთხოვნები. ამ პუნქტით გათვალისწინებული მიღება-ჩაბარების აქტის არარსებობა მოითხოვს ისეთ ფაქტების დადგენას, საიდანაც გამომდინარეობს ვალდებულების შესრულების ახალ წესზე

შეთანხმება, შესაბამისად, მიღება-ჩაბარების აქტის არარსებობის შემთხვევაში მტკიცებულებების შეფასება (უპირველეს ყოვლისა, მტკიცებულებათა დასაშვებობა), უნდა განხორციელდეს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 624-ე მუხლით დადგენილი წესით. ზუსტად ამ შემთხვევაში, მოწმეთა ჩვენებების საქმეში არსებულ სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივად შეფასებას გააჩნია გარკვეული მნიშვნელობა, რომელსაც, უპირველეს ყოვლისა, განაპირობებს მატერიალური სამართალი.

აქედან გამომდინარე, საკასაციო პალატა საჭიროდ მიიჩნევს, ყურადღება გაამახვილოს სასესხო ვალდებულების თავისებურებებზე.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 623-ე მუხლის თანახმად, სესხის ხელშეკრულებით გამსესხებელი საკუთრებაში გადასცემს მსესხებელს ფულს ან სხვა გვაროვნულ ნივთს, ხოლო მსესხებელი კისრულობს, დააბრუნოს იმავე სახის, ხარისხისა და რაოდენობის ნივთი.

მოსარჩელის (გამსესხებლის) მიერ სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობის დადასტურების შემთხვევაში და ვალდებულების შეუსრულებლობის თაობაზე მისი მითითების პირობებში მოქმედებს პრეზუმფცია, რომ მოპასუხეს (მსესხებელს) ვალდებულება (სესხის დაბრუნება) შესრულებული არ აქვს. ამდენად, სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობის დადასტურების ტვირთი აკისრია მოსარჩელეს (გამსესხებელს). მხოლოდ ამ შემთხვევაში მოქმედებს პრეზუმფცია მსესხებლის (მოპასუხეს) მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობის თაობაზე. ამ პრეზუმფციის გაქარწყლების ტვირთი (ვალდებულების შესრულების ტვირთი) აკისრია მსესხებელს (მოპასუხეს). ამ შემთხვევაში მნიშვნელობა ენიჭება არა მხოლოდ იმას, რომ მოვალემ შეასრულა ნაკისრი ვალდებულება, არამედ იმას, ეს შესრულება რამდენად ითვლება კრედიტორის მიერ მიღებულად (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 429-ე მუხლი).

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ, იმ შემთხვევაშიც, თუ სესხის ხელშეკრულებაში მხარეები არ გაითვალისწინებდნენ ვალდებულების შესრულების თაობაზე მიღება-ჩაბარების აქტის შედგენას, სასესხო ურთიერთობების სამართლებრივი თავისებურებებიდან გამომდინარე, ზეპირი ფორმით სასესხო ვალდებულების შესრულების ნამდვილობისათვის არ არის საკმარისი მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებები. მოწმეთა ჩვენებებთან ერთად აუცილებელია ისეთი მტკიცებულების არსებობა, რაც ერთობლივად მაღალი ალბათობით დაადასტურებდნენ სადავო ფაქტს (მაგალითად, უშუალოდ კრედიტორის წერილი, თუნდაც მესამე პირისადმი მიმართული, რომელშიც მითითებული ინფორმაცია ვალდებულების შესრულების თაობაზე, ან/და

კრედიტორის მოქმედებები, რომლებიც მიუთითებენ ვალდებულების მიღებაზე და სხვა).

ამდენად, სასესხო ვალდებულებების შესრულების თაობაზე წერილობითი მტკიცებულებების არარსებობის პირობებში (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 429-ე მუხლი) მოწმეების ჩვენება დასაშვებია მხოლოდ სხვა მტკიცებულებებთან ერთად. ეს თავისებურება განპირობებულია მატერიალურ-სამართლებრივი წესით, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 624-ე მუხლის თანახმად, სესხის ხელშეკრულება იდება ზეპირად. მხარეთა შეთანხმებით შეიძლება, გამოყენებულ იქნეს წერილობითი ფორმაც. ზეპირი ხელშეკრულების დროს მისი ნამდვილობა არ შეიძლება, დადგინდეს მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებით.

განსახილველი დანაწესი სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის ითვალისწინებს როგორც ზეპირ, ასევე, წერილობით ფორმის დაცვას, რომლის არჩევა მხარეთა შეთანხმებაზეა დამოკიდებული, მაგრამ მითითებული მუხლის მე-2 წინადადების თანახმად, ყურადღება გამახვილებულია იმ რისკებზე, რომელიც შეიძლება მოჰყვეს ზეპირი სესხის ხელშეკრულებას, ასევე, ამ რისკებთან დაკავშირებული მტკიცების ტვირთის გადანაწილებას.

როგორც აღინიშნა, სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობის დადასტურების ტვირთი აკისრია მოსარჩელეს (გამსესხებელს), ხოლო ვალდებულების შესრულების ტვირთი - მოპასუხეს (მსესხებელს). ამ ნორმაში, ზუსტად ამ მტკიცების ტვირთისა და მტკიცების საგანში შემავალი სასესხო ურთიერთობასთან დაკავშირებული ფაქტების დადასტურების თავისებურებაზეა გამახვილებული ყურადღება.

განსახილველი დანაწესი (სამოქალაქო კოდექსის 624-ე მუხლის მე-2 წინადადება) ზღუდავს მხარეებს არა გარიგების ფორმის, არამედ მტკიცებითი საშუალებების არჩევანში.

ამდენად, სასესხო ურთიერთობებიდან გამომდინარე, უფლება-ვალდებულებები (და არა მხოლოდ გამსესხებლის უფლება) მათ შორის, სესხის შესრულების ვალდებულება, არ შეიძლება, დადასტურდეს მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებით თუ ის ზეპირი ფორმითაა დადებული.

განსახილველი ნორმის მიზანია სასესხო ურთიერთობის მონაწილეთა უფლებრივი მდგომარეობის დაცვა და მართლწესრიგის ეფექტური ფუნქციონირების უზრუნველყოფა. ამ ნორმით მოცემული მიზნის შეზღუდვა, მხოლოდ კრედიტორის უფლების დადგენის ნაწილში არათანაბარ პირობებში ჩააყენებს სასესხო ურთიერთობის მონაწილეებს, რაც დაუშვებელია მითითებული მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე. ამდენად, დათქმა, რომლის თანახმად, ზეპირი ხელშეკრულების დროს მისი ნამდვილობა არ შეიძლება,

დადგინდეს მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებით, ვრცელდება, ასევე სასესხო ვალდებულების შესრულების ინსტიტუტზეც.

ამდენად, სასესხო ურთიერთობებში კანონი „არ ენდობა“ მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებს (ამ შემთხვევაში მოწმის ჩვენების, როგორც არაპირდაპირი (ინდიციური) მტკიცებულების შეფასება, ემპირიული წესების საფუძველზე ხორციელდება სხვა მტკიცებულებთან შეფასების გზით). აქედან გამომდინარე, კანონი მიუთითებს არა მხოლოდ გამსესხებლის უფლებაზე, არამედ „ხელშეკრულების ნამდვილობაზე“, რაც მოიცავს როგორც გამსესხებლის უფლებას, ასევე, მსესხებლის ვალდებულებას (ხელშეკრულების რეალური ბუნებიდან გამომდინარე გამსესხებლის მიერ სესხის ხელშეკრულების საგნის მსესხებელზე საკუთრებაში გადაცემის და შემდეგ მისი მიღების ფაქტის დადგენა ემორჩილება ერთსა და იმავე წესს.), შესაბამისად, მითითებული დანაწესის მიზნებიდან გამომდინარე, სასესხო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ზეპირი ფორმით ვალდებულების შესრულების შემთხვევაში, მისი ნამდვილობა არ შეიძლება დადგინდეს მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებით.

ამდენად, მ. ქ-ისა და სხვა მოწმეთა ჩვენებების სასესხო ვალდებულების დადასტურების დროს, აუცილებელია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 373-ე მუხლთან ერთად გათვალისწინებულ იქნეს ამავე კოდექსის 624-ე მუხლი მოთხოვნები.

რაც შეეხება ვალდებულების შესრულებას 3000 აშშ დოლარის ნაწილში, მოწმეთა ჩვენებებისა და სისხლის სამართლის მასალების გარდა სააპელაციო სასამართლო დაეყრდნო საქმეში წარმოდგენილ ხელწერილს, კერძოდ, საქმეში წარმოდგენილი ხელწერილი შესაძლებელია, შეფასდეს როგორც ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მიღება-ჩაბარების აქტი, მაგრამ ამ შემთხვევაში საკასაციო პალატა მოკლებულია პროცესუალურ შესაძლებლობას, იმსჯელოს ამ მტკიცებულებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების (3000 აშშ დოლარის დაბრუნების ფაქტზე) კანონიერებაზე, რადგან დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზიის გათვალისწინებით (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილი) მსჯელობის საგანს წარმოადგენს, ასევე მითითებული მტკიცებულების შეფასების კანონიერება (პროცესუალურსამართლებრივი დარღვევა), კერძოდ, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია, რომ ი. ა-მა პირადად ა. ა-ს, სხვადასხვა დროს, ზემოთ მითითებული ვალდებულების შესასრულებლად, საერთო ჯამში 3000 (სამი ათასი) აშშ დოლარი გადასცა.

მითითებული ფაქტობრივი გარემოება სააპელაციო სასამართლომ მოწმეთა ჩვენებებთან ერთად დაადგინა საქმეში წარმოდგენილი ხელწერილის

საფუძველზე. გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია, რომ „მოსარჩელემ სადავო გახადა ხელწერილის ნამდვილობა და მიუთითა, რომ იგი არ იყო შედგენილი ა. ა-ის მიერ, თუმცა - მის მიერ მითითებული გარემოების დამადასტურებელი მტკიცებულება, გარდა საკუთარი ახსნა-განმარტებისა, რომელიც არაა საკმარისი წერილობითი მტკიცებულების უარსაყოფად, არ წარმოუდგენია.“

კასატორი ასაჩივრებს მითითებული ხელწერილის შეფასების კანონიერებას (ამ მტკიცებულების მიღების კანონიერების თაობაზე იხ. ზემოთ). საკასაციო საჩივარში აღნიშნულია, რომ ხელწერილზე კასატორის ხელმოწერა არაა და დაუდასტურებელია მითითებული მტკიცებულება.

ამასთან მიმართებით, საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ მითითებული მტკიცებულების შეფასებისას, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად გადაანაწილა მტკიცების ტვირთი და მოპასუხის (მოვალის) სამტკიცებელი ტვირთი დააკისრა მოსარჩელეს (კრედიტორს).

ამ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია, აღინიშნოს, რომ ყურადსაღებია არა მარტო მატერიალურსამართლებრივი ნორმით (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 623-ე მუხლი) გათვალისწინებული მტკიცების ტვირთის განაწილების სტანდარტი (იხ. ზემოთ), არამედ მითითებული ნორმით გათვალისწინებული გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულების ნამდვილობასთან დაკავშირებული მტკიცების ტვირთის პროცესუალურ-სამართლებრივი სტანდარტი (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 137-ე მუხლი), კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 137-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მხარეს უფლება აქვს, საქმის წინასწარი სასამართლო განხილვისათვის მომზადების სტადიაზე განაცხადოს, რომ წარდგენილი საბუთი ყალბია. ასეთი მას შეუძლია განაცხადოს აგრეთვე საქმის სასამართლო სხდომაზე განხილვის დროსაც, თუ ეს საბუთი წარდგენილ იქნა ამ სასამართლო სხდომაზე ან ადრე წარდგენილი საბუთის სიყალბე მისთვის ცნობილი გახდა სასამართლო სხდომაზე.

განსახილველი ნორმა მიუთითებს იმაზე, რომ პირს, ვის წინააღმდეგაც წარმოდგენილია საბუთი, შეუძლია, უარყოს იგი მის სიყალბეზე მითითებით, მარტივი შესაგებლით. ამ შემთხვევაში ამ უკანასკნელს არ ეკისრება ამ უარყოფის დადასტურება. პირიქით, იმ პირს, ვის სასარგებლოდაც მიუთითებს (ვინც წარმოადგინა) ეს მტკიცებულება, მას ეკისრება მისი ნამდვილობის დადასტურება, თუ მის მოწინააღმდეგე მხარემ ამ საბუთის ნამდვილობა გახადა სადავოდ.

აღნიშნული თავისებურება უფრო მკვეთრად ვლინდება განსახილველი მუხლის მე-2 ნაწილით, რომლის თანახმად, მტკიცებულების წარმდგენ მხარეს

შეუძლია, სთხოვოს სასამართლოს მტკიცებულებებიდან სადავო საბუთის ამორიცხვა და საქმის გადაწყვეტა საქმეში არსებული სხვა მტკიცებულებების საფუძველზე. ასეთი თხოვნის არარსებობის შემთხვევაში, სასამართლო შეამოწმებს საბუთის ნამდვილობას, რისთვისაც შეუძლია, დანიშნოს ექსპერტიზა, მოითხოვოს დამატებითი მტკიცებულებების წარმოდგენა ან გამოითხოვოს სხვა მტკიცებულებები.

ამავე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, წარდგენილ წერილობით მტკიცებულებათა ნამდვილობის შემოწმება შეიძლება, სასამართლოს ინიციატივით.

ამდენად, თუ მხარე მიუთითებს საბუთის სიყალბეზე (რისთვისაც კანონი არ ითხოვს ამის დადასტურებას), ამ შემთხვევაში საბუთის წარმდგენ მხარეს შეუძლია, სთხოვოს სასამართლოს მტკიცებულებებიდან სადავო საბუთის ამორიცხვა და საქმის გადაწყვეტა საქმეში არსებული სხვა მტკიცებულებების საფუძველზე, მაგრამ თუ ეს უკანასკნელი არ მოითხოვს ამ საბუთის ამორიცხვას (შესაბამისად, არც ადასტურებს მის ნამდვილობას), სასამართლო შეამოწმებს საბუთის ნამდვილობას, რისთვისაც შეუძლია, დანიშნოს ექსპერტიზა, მოითხოვოს დამატებითი მტკიცებულებების წარმოდგენა, გამოითხოვოს სხვა მტკიცებულებები.

ამდენად, განსახილველი ნორმების თანახმად, მხარე, რომელიც უთითებს მის სასარგებლო ფაქტზე, მანვე უნდა დაამტკიცოს ეს ფაქტი შესაბამისი მტკიცებულებებით (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-4, 102-ე მუხლები, ასევე ზემომითითებული ანალიზის გათვალისწინებით საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 623-ე, 429-ე და 433-ე მუხლები), შესაბამისად, მასვე ეკისრება ამ მტკიცებულებების ნამდვილობის დადასტურებაც (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 137-ე მუხლი).

ზემომითითებული განმარტებების მიხედვით, სასესიო ურთიერთობებში მოვალემ უნდა დაადასტუროს ვალდებულების შესრულების სადავო ფაქტები შესაბამისი მტკიცებულებებით, ასევე ამ მტკიცებულებების ნამდვილობაც.

აქედან გამომდინარე, შესაძლებელია დავასკვნათ, რომ სააპელაციო სასამართლომ არასწორად გადაანაწილა წარმოდგენილი საბუთის ნამდვილობასთან დაკავშირებული მტკიცებით ტვირთი, რითაც დაარღვია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 137-ე მუხლის მოთხოვნები, რამაც გამოიწვია არასწორი გადაწყვეტილების გამოტანა (საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე მუხლის მე-3 ნაწილი).

ზემოაღნიშნული სამართლებრივი ანალიზის გათვალისწინებით, სააკველაციო სასამართლომ უნდა შეაფასოს მითითებული მტკიცებულებები და გამოიკვლიოს, მხარეებმა თავიანთი მოქმედებებით რამდენად შეცვალეს ხელშეკრულების 2.1. პუნქტით მოცემული პირობა.

სასესხო ვალდებულების მიღება-ჩაბარების აქტის არარსებობის პირობებში, სასამართლომ უნდა იმსჯელოს, არსებობს თუ არა წინააღმდეგობა მოწმეთა ჩვენებებს, სისხლის სამართლის მასალებით გათვალისწინებულ ჩვენებებს, როგორც წერილობით მტკიცებულებებსა და საქმეში არსებულ სხვა მტკიცებულებებს შორის. დასტურდება თუ არა ა. ა-ის განმარტებების (სასამართლო უფლებამოსილია, მიიღოს ინფორმაცია უშუალოდ ა. ა-ისგან) გათვალისწინებით საქმეში არსებულ მოწმეთა ჩვენებებისა და საქმეში არსებული სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივი შეფასებით ვალდებულების შესრულების ფაქტი. ამ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია, დადგინდეს არა მხოლოდ ვალდებულების შესრულების, არამედ ამ ვალდებულების მიღების ფაქტიც. იმ შემთხვევაში თუ საქმეში არსებული მტკიცებულებებით არ დგინდება ვალდებულების შესრულების და მიღებასთან დაკავშირებული მოქმედებები (ხელშეკრულების 2.1. პუნქტის შეცვლის წესი, რაც ორივე მხარის მოქმედებით უნდა დასტურდებოდეს), მაშინ ვალდებულების შესრულების თაობაზე 8200 აშშ დოლარის ნაწილში მიღება-ჩაბარების აქტის არარსებობის პირობებში ვალდებულება შესრულებულად ვერ ჩაითვლება.

რაც შეეხება ვალდებულების შესრულებას 3000 აშშ დოლარის ნაწილში, სააკველაციო სასამართლოს შეუძლია, დანიშნოს ექსპერტიზა და დაადგინოს საქმეში წარმოდგენილი ხელწერილის (ტ.1, ს.ფ. 273) ნამდვილობა, რაც საქმეში ასრებული სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლიობაში შეფასების შედეგად შეიძლება, გახდეს სასესხო ვალდებულების შესრულების დადგენის საფუძველი.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, საკასაციო სასამართლო აუქმებს გადაწყვეტილებას და საქმეს ხელახლა განსახილველად აბრუნებს სააკველაციო სასამართლოში, თუ საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი:

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა:

1. ა. ა-ის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს;
2. გაუქმდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 5 ივლისის განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდეს იმავე პალატას;
3. საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

თ. თოდრია

მოსამართლეები:

ვ. როინიშვილი

ბ.ალავიძე